

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**РУКОПИСНИЙ ШРИФТ І ГРАФІЧНА ТЕХНІКА
В ДИЗАЙНІ**

для студентів спеціальності 022 «Дизайн»

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 022.01.01 «Графічний дизайн»

Київ – 2023

Розробники:

Здор Оксана, старший викладач кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка.

Балабуха Наталія, викладач кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Балабуха Наталія, викладач кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка.

Здор Оксана, старший викладач кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри дизайну Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 5 від «24» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри дизайну Юлія Романенкова

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 022.01.01 «Графічний дизайн»

«___» _____ 2023 р.

Гарант освітньо-професійної програми

022.01.01 «Графічний дизайн» Олег Кардаш

Робочу програму перевірено «___» _____ 2023 р.

Заступник декана

з науково-методичної та навчальної роботи Алла Таранник

Пролонговано: На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» ____ 20__ р., протокол №

(підпис)

(ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» ____ 20__ р., протокол №

(підпис)

(ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «___» ____ 20__ р., протокол №

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристики дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	10/300	
Курс	1	1
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	10	10
Обсяг годин, в тому числі:	300	300
<i>Аудиторні</i>	144	40
<i>Модульний контроль</i>	20	
<i>Семестровий контроль</i>	30	
<i>Самостійна робота</i>	106	260
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Рукописний шрифт і графічна техніка в дизайні» є підготовка фахівця з високим рівнем професійної майстерності, формування гармонійно розвинутого спеціаліста для самостійного творчого вирішення завдань дизайнерської діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- набуття практичних навичок у каліграфії;
- розуміння механіки дії різних пишучих інструментів та матеріалів, їх візуального ефекту, набуття вмінь користування інструментами та матеріалами;

- розуміння впливу техніки та закономірностей письма на формування принципів побудови шрифту;
 - вміння користуватися рукописним шрифтом та графічними техніками як виразними засобами для передачі інформації та емоції;
 - набуття вмінь формувати композицію аркуша засобами письма та мальованих об'єктів, пластично та стилістично поєднувати шрифт та візуальні образи;
 - формування аналітичних вмінь у вивченні аналогів та прототипів;
 - розвиток професійного мислення майбутніх фахівців графічного дизайну.
- Під час практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи відповідно профілю програми бакалавра дизайну формуються загальні та фахові **компетентності**.

Загальні компетентності:

- ЗК1: Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК6: Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК7: Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК1: Здатність застосовувати сучасні методики проєктування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.
- СК3: Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну.
- СК5: Здатність застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проєктній діяльності.
- СК6: Здатність застосовувати у проєктно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями). Здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну.
- СК8: Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта.

СК9: Здатність зображувати об'єкти навколишнього середовища і постаті людини засобами пластичної анатомії, спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями).

СК11: Здатність досягати успіху в професійній кар'єрі, розробляти та представляти візуальні презентації, портфоліо власних творів, володіти підприємницькими навичками для провадження дизайн-діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

РН1: Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях.

РН2: Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово з професійних питань, формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

РН3: Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проєкту, застосовувати теорію і методику дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.

РН4: Визначати мету, завдання та етапи проєктування.

РН6: Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні.

РН7: Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проєктних вирішень.

РН9: Створювати об'єкти дизайну засобами проєктно-графічного моделювання.

РН11: Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

РН13: Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну.

РН14: Використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого

самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики.

PH16: Враховувати властивості матеріалів та конструктивних побудов, застосовувати новітні технології у професійній діяльності.

PH17: Застосовувати сучасне загальне та спеціалізоване програмне забезпечення у професійній діяльності, зокрема у графічному дизайні.

PH18: Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів дизайну.

PH19: Розробляти та представляти результати роботи у професійному середовищі, розуміти етапи досягнення успіху в професійній кар'єрі, враховувати сучасні тенденції ринку праці, проводити дослідження ринку, обирати відповідну бізнес-модель і розробляти бізнес-план професійної діяльності у сфері дизайну.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль І. РУКОПИСНИЙ ШРИФТ							
Тема 1. Лекція 1. Виникнення та розвиток письма. Історичні почерки, інструменти і матеріали. Основна шрифтова термінологія	2	2					
Тема 2. Базова техніка, пласке перо	20			12			8
Тема 3. Історичні почерки. Ренесанс	36			20			16
Тема 4. Історичні почерки. Романське письмо	22			10			12
Тема 5. Історичні почерки. Готичне письмо	22			10			12
Тема 6. Історичні почерки. Англійська каліграфія, гостре перо	34			18			16
Тема 7. Пензель, брашпен	10			4			6
Тема 8. Історичні почерки. Кириличне письмо	36			20			16
Модульний контроль	8						

<i>Разом</i>	190	2		94			86
Змістовий модуль II. ГРАФІЧНА ТЕХНІКА							
Тема 9. Лекція 2. Графічні техніки. Виникнення та розвиток, інструменти і матеріали	2	2					
Тема 10. Ручні графічні техніки	10			8			2
Тема 11. Друковані графічні техніки	10			8			2
Тема 12. Колаж	10			8			2
<i>Модульний контроль</i>	8						
<i>Разом</i>	40	2		24			6
Змістовий модуль III. ПОЄДНАННЯ РУКОПИСНОГО ШРИФТУ ТА ГРАФІКИ У ДИЗАЙНІ							
Тема 13. Серія з трьох театральних плакатів, поєднання рукописного шрифту та графічних зображень	36			22			14
<i>Модульний контроль</i>	4						
<i>Разом</i>	40			22			14
Семестровий контроль – екзамен	30						
<i>Усього</i>	300	4		140			106

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Рукописний шрифт і графічна техніка в дизайні

Змістовий модуль 1. РУКОПИСНИЙ ШРИФТ Тема 1. Лекція 1

Короткий огляд виникнення та історичного розвитку писемності. Європейська та східна писемність, писемність слов'ян. Поняття каліграфії. Основна шрифтова термінологія. Інструменти і матеріали. Завдання модулю.

Тема 2. Базова техніка, пласке перо

Знайомство з інструментами, організація робочого місця каліграфа. Відпрацювання письма елементарних штрихів в каліграфічному орнаменті пласким пером. Каліграфічні текстури пласким пензлем чи пером. Поліграма – конструктивна схема для розуміння принципу побудови літер шрифту. Базове письмо Джонстона: поняття дукту, пропорції літер, рядкові і прописні літери абетки, написання слова, рядка. Довідка про визначного каліграфа (Едвард Джонстон).

Практична робота 1. Вправи з письма пласким інструментом: орнамент, каліграфічна текстура. Побудова поліграм. Базове письмо Джонстона: написання абеток рядкових і прописних по дукту, поєднання літер в слові, формування рядка писаного тексту.

Тема 3. Історичні почерки. Ренесанс

Письмо доби Відродження – основа сучасної шрифтової культури. Формування розуміння принципів письма літер Ренесансу, динаміки і закономірностей історичного розвитку шрифту. Побудова літер антикви Дюрера. Римське капітальне письмо пером чи пензлем: відпрацювання елементів літер, формування засічки, написання окремих літер абетки. Поняття маюскульного і мінускульного письма. Гуманістичний мінускул, канцеляреска, курсив: відпрацювання основних елементів літер, написання абеток прописних і рядкових за дуктом, принципи написання слова, формування рядка. Поняття поліритмії.

Довідка про визначного каліграфа (Людовіко Арігі, Палатіно, Герард Меркатор, Едвард Катіч, Крістофер Хаанес, Джон Стівенс, Броуді Нойеншвандер, Олексій Чекаль).

Практична робота 2. Побудова літер А, Е, О, Н, М, Р гуманістичної антикви за допомогою циркуля і лінійки. Графеми літер, пропорції римського капітального. Вправи з написання елементів літер римського капітального пласким пером чи пензлем, написання літер абетки. Написання абеток гуманістичного мінускулу, курсиву за дуктом; написання слів і рядків тексту мінускулом, курсивом; відпрацювання розуміння поєднання літер в слові, міжрядкових відстаней. Дослідження поєднання базової форми літери з каліграфічними прикрасами – розчерками в канцеляресці. Створення напису за принципом поліритмії. Копіювання письма з наданих історичних зразків або каліграфічна композиція на основі історичних стилів письма доби Відродження.

Тема 4. Історичні почерки. Романське письмо

Квадрата, рустика. Унціал, півунціал. Каролінговий мінукул. Формування розуміння принципів письма літер романської доби, динаміки і закономірностей історичного розвитку шрифту. *Довідка про визначного каліграфа* (Крістофер Хаанес, Джон Стівенс, Деніс Браун).

Практична робота 3. Написання абеток квадрати або рустики (за вибором) за дуктом; написання слів і рядків тексту. Написання абеток унціалу або півунціалу (за вибором) за дуктом; написання слів і рядків тексту. Написання абетки каролінгового мінукулу за дуктом; написання слів і рядків тексту. Копіювання письма з наданих історичних зразків або каліграфічна композиція на основі історичних стилів письма романської доби.

Тема 5. Історичні почерки. Готичне письмо

Текстура, фрактура. Ротунда, бастарда. Готичні буквиці. Формування розуміння принципів готичного письма, динаміки і закономірностей історичного розвитку шрифту. *Довідка про визначного каліграфа* (Віллу Тоотс, Жан Ларше, Лука Барселона, Джон Стівенс, Філіп Ціслак, Лоредана Зега).

Практична робота 4. Написання абеток текстури або фрактури (за вибором) за дуктом; написання слів і рядків тексту. Написання абеток ротунди або бастарди (за вибором) за дуктом; написання слів і рядків тексту. Написання абеток готичних буквиць, каделей (за вибором). Копіювання письма з наданих історичних зразків або каліграфічна композиція на основі історичних стилів письма готики.

Тема 6. Історичні почерки. Англійська каліграфія, гостре перо

Знайомство з інструментом, вправи на відпрацювання письма елементарних штрихів, формування навичок письма з натиском, чергування волосяного й жирного штриху. Каліграфічний орнамент гострим пером. Стили письма гострим пером, коперплейт. Каліграфічні прикраси – флоріші. Формування принципів письма коперплейтом та іншими стилями каліграфії гострим пером, розуміння динаміки і закономірностей історичного розвитку шрифту. Вправи на поліритмію. *Довідка про визначного каліграфа* (Ніна Тран, Сюзанна Каннінгем, Тетяна Яковлева, Майкл Салл, Пол Антоніо Аттонг).

Практична робота 5. Вправи з письма гострим пером, каліграфічний орнамент. Написання за дуктом абеток рядкових коперплейту. Написання за дуктом абеток прописних. Відпрацювання розуміння поєднання літер в слові, слів в рядки, міжрядкових відстаней. Створення напису за принципом поліритмії. Вправи на розробку флорішів, поєднання базового напису коперплейтом з каліграфічними прикрасами – флорішами. Копіювання письма з наданих історичних зразків або каліграфічна композиція коперплейтом зі створеним флорішем.

Тема 7. Пензель, брашпен

Особливості письма круглим пензлем з гострим кінчиком. Історичні приклади, сучасні можливості. Стили, базові елементи, техніка письма. *Довідка про визначного каліграфа* (Барбара Кальцоларі, Юкімі Аннан, Ів Летерм, Пол Антоніо Аттонг).

Практична робота 6. Вправи з письма брашпеном, відпрацювання розуміння натиску на інструмент, чергування тонких і жирних штрихів літер. Написання за дуктом абеток рядкових на базі коперплейту або італіку. Написання за дуктом абеток прописних. Відпрацювання розуміння поєднання літер в слові, слів в рядки,

міжрядкових відстаней в написанні рядків тексту. Каліграфічна композиція, виконана брашпеном (за бажанням, із залученням інших каліграфічних інструментів).

Тема 8. Історичні почерки. Кириличне письмо

Походження, первісні форми. Історичні почерки, інструменти. Формування розуміння особливостей кириличного письма, динаміки і закономірностей історичного розвитку кирилиці. Устав, півустав, скоропис: відпрацювання основних штрихів, написання абеток за дуктом, принципи написання слова, формування рядка. Буквиці. В'язь: основні способи формування напису, стилі, сучасні можливості. Поліритмія в кириличному письмі. *Довідка про визначного каліграфа* (Василь Чебаник, Ілля Богдеско, Віталій Мітченко, Олексій Чекаль).

Практична робота 7. Написання абеток уставу, півуставу, скоропису за дуктом; відпрацювання розуміння ритму письма, поєднання літер в слові, міжрядкових відстаней. Дослідження варіативності письма в півустанові, скорописі. Вправи на письмо в'язю. Створення в'язевого напису за принципом поліритмії. Копіювання письма з наданих історичних зразків або каліграфічна композиція на основі історичних стилів кириличного письма.

Рекомендована література: 1,2,5,6,7,8,11,12,13,16,18,19,20,22,23,24,25,26,27,28,30,31,32, 33,38,40

Змістовий модуль 2. ГРАФІЧНА ТЕХНІКА Тема 9. Лекція 2

Короткий огляд графічних технік. Особливості тиражних технік: високого, глибокого, плаского друку. Виникнення та розвиток, інструменти і матеріали. Засоби виразності нетиражних технік: ручних, друкованих, комбінованих, експериментальних технік; можливості їх поєднання. Завдання модулю.

Тема 10. Ручні графічні техніки

Олівець: графітний, восковий, кольоровий. Туш, перо; кулькова, капілярна ручка; лайнер, фломастер, маркер. Пензель, акварель, гуаш. М'які матеріали: пастель, вугілля, сангіна, соус. Імпровізовані інструменти; чорно-біла графіка, колір. **Практична робота 8.** Створення композиції з використанням ручних графічних технік та інструментів.

Тема 11. Друковані графічні техніки

Монотипія, трафаретний друк, гравюра на картоні. **Практична робота 9.** Створення композиції з використанням друкованих графічних технік та інструментів, можлива ручна домальовка.

Тема 12. Колаж

Колаж, аплікація, комбіновані графічні техніки. **Практична робота 10.** Створення композиції з використанням колажу або аплікації, можливе комбінування графічних технік, експерименти з технікою та інструментами, можлива ручна домальовка.

Рекомендована література: 4,5,6,7,9,11,14,15,17,21,24,27,29,34

Змістовий модуль 3. ПОЄДНАННЯ РУКОПИСНОГО ШРИФТУ ТА ГРАФІКИ У ДИЗАЙНІ **Тема 13. Серія з трьох театральних плакатів, в яких поєднано рукописний шрифт та графічні зображення**

Володіння графічними та рукописною техніками, вміння формувати композицію аркуша в поєднанні візуальних та текстових (рукописних) елементів, пластично та стилістично поєднувати каліграфію та візуальні образи, розуміння принципів серійності. **Практична робота 11.** Серія з трьох театральних плакатів із застосуванням різних за характером та інструментарієм рукописних та графічних технік та матеріалів. Вибір тем, аналіз аналогів, формування концепції, ескізування.

Власноручне виконання оригіналів складових елементів плакатів, поєднання оцифрованих складових в серію плакатів в Adobe Photoshop.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 7, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 32, 35, 36, 37, 38, 39

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ 6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№	Вид діяльності	Максим. кількість балів за одиницю	ЗМ №1		ЗМ №2		ЗМ №3	
			К-сть один.	Всього балів	К-сть один.	Всього балів	К-сть один.	Всього балів
1	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	-	-
2	Відвідування практичних занять	1	47	47	12	12	11	11
3	Виконання завдання практичного заняття	10	7	70	3	30	1	10
4	Виконання завдання для самостійної роботи	5	7	35	3	15	1	5
5	МКР	25	1	25	1	25	1	25
Максимальна кількість балів за модуль			178		83		51	
Максимальна кількість балів (поточний контроль)			312					
Коефіцієнт визначення успішності			5,2					
Максимальна кількість балів без урахування підсумкового тесту (екзамену)			60					
Підсумковий тест (екзамен)			40					
Підсумковий рейтинговий бал			100					

Критерії оцінювання практичної роботи

10 балів	Ставиться за відмінний рівень виконання роботи, проведеної в повному обсязі і в зазначений термін, володіння теоретичними знаннями і практичними вміннями відповідно завдання, творче ставлення у процесі виконання завдань і розуміння законів композиції; за відмінний рівень володіння рукописною та графічними техніками (в залежності від завдання), активність, самостійність, старанність, охайну подачу роботи.
-----------------	---

9 – 7 балів	Ставиться за добрий рівень виконання роботи, проведеної в повному обсязі і в зазначений термін, але з незначними недоліками, володіння теоретичними знаннями і практичними вміннями відповідно завдання, творче ставлення у процесі виконання завдань і розуміння законів композиції; за добрий рівень володіння рукописною та графічними техніками (в залежності від завдання), активність, самостійність, старанність, охайну подачу роботи.
6 – 3 бали	Ставиться за достатній рівень виконання роботи з певними недоліками, володіння теоретичними знаннями і практичними вміннями відповідно завдання, творче ставлення у процесі виконання завдань і розуміння законів композиції, проте в окремих випадках допущені помилки, завдання виконані несвоєчасно, достатній рівень володіння рукописною та графічними техніками (в залежності від завдання), недостатньо відповідальне ставлення до навчання, достатньо охайну подачу роботи.
2 – 1 бали	Ставиться за початковий рівень роботи, виконаної з помилками, не достатнє володіння теоретичними знаннями і практичними вміннями відповідно завдання, несвоєчасне виконання, роботи з композиційними похибками, низький рівень володіння рукописною чи графічною техніками (в залежності від завдання), недостатньо відповідальне та старанне ставлення до навчання, не охайну подачу роботи

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовний модуль 1			
1	Вправи з письма пласким пером та пензлем. Відпрацювання базової техніки штрихів та їх поєднання. Написання літер в елементарній графемі по дукту. Копія з книги Едварда Джонстона	8	5
2	Вправи з письма широким пером та пензлем. Відпрацювання написання римського капітального, мінускулу, курсиву, розчерків. Копіювання історичних стилів з наданих зразків ренесансного письма.	16	5
3	Вправи з письма широким пером. Відпрацювання написання квадрати або рустики, унціала або півунціала, каролінзького мінускулу. Копіювання історичних стилів з наданих зразків романського письма.	12	5
4	Вправи з письма широким пером. Відпрацювання написання текстури або фрактури, ротунди або бастарди, готичних буквиць, написання каделі. Копіювання історичних стилів з наданих зразків готичного письма.	12	5
5	Вправи з письма гострим пером. Англійська каліграфія. Відпрацювання базової техніки штрихів та їх поєднання в літері і слові. Відпрацювання написання рядкових і прописних, флорішів. Створення власного флорішу навколо довільного напису.	16	5
6	Вправи з письма пензлем, брашпенем. Відпрацювання написання рядкових і прописних. Копіювання або створення власної каліграфічної композиції брашпенем.	6	5
7	Вправи з письма широким та гострим пером. Відпрацювання базової техніки штрихів та їх поєднання в літері і слові в письмі уставом, півуставом, скорописом. Відпрацювання закономірностей письма в'язу в написанні вітання або іншого рядка тексту. Копіювання історичних стилів кириличного письма з наданих зразків.	16	5
Змістовний модуль 2. Графічна техніка			

8	Створення ескізів для виконання завдання по ручним графічним технікам	2	5
9	Створення ескізів для виконання завдання по друкованим графічним технікам	2	5
10	Створення ескізів для виконання завдання по техніці колажу, аплікації чи експериментальним технікам	2	5
Змістовий модуль 3. Поєднання рукописного шрифту та графіки у дизайн			
11	Створення ескізів серії з трьох театральних плакатів	14	5
	Усього годин / балів	106	55

Критерії оцінювання самостійної роботи

5 балів	Ставиться за відповідальний, свідомий і творчий підхід до роботи. За відмінний рівень володіння рукописною чи графічною технікою (в залежності від завдання), композицією; розуміння принципів поєднання і формування візуальних та текстових (рукописних) елементів, охайну подачу роботи
4 бали	Ставиться за відповідальний, свідомий і творчий підхід до роботи. За добрий рівень володіння рукописною чи графічною технікою (в залежності від завдання), композицією; розуміння принципів поєднання і формування візуальних та текстових (рукописних) елементів, охайну подачу роботи
3 бали	Ставиться за відповідальний, свідомий і творчий підхід до роботи. За достатній рівень володіння рукописною чи графічною технікою (в залежності від завдання), композицією; розуміння принципів поєднання і формування візуальних та текстових (рукописних) елементів з незначними недоліками, достатньо охайну подачу роботи
2-1 бал	Ставиться за неуважний підхід до роботи. За початковий рівень володіння рукописною чи графічною технікою (в залежності від завдання), композицією; не розуміння принципів поєднання і формування візуальних та текстових (рукописних) елементів, незадовільну подачу роботи

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль здійснюється в процесі навчальної діяльності студента за навчальними елементами змістового модулю. Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Рукописний шрифт і графічна техніка в дизайні» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Модульний контроль проводиться окремо у формі модульної контрольної роботи з урахуванням уніфікованої системи оцінювання навчальних досягнень студентів.

Критерії оцінювання модульного контролю наведено у таблиці.

Критерії оцінювання	К-ть балів
– студент виконав в зазначений термін і на високому рівні весь обсяг роботи, відповідно до програми і завдань модулю; – володіє практичними вміннями на високому рівні; – здатний грамотно визначати й ефективно здійснювати навчальні задачі з урахуванням особливостей навчально-виховного процесу; – продемонстрував старанність, самостійність, ініціативу, активність, творче ставлення у процесі виконання завдання.	21 – 25
– студент виконав в зазначений термін весь обсяг роботи відповідно до програми модулю, але з незначними недоліками; – володіє практичними вміннями на високому рівні; – здатний грамотно визначати основні навчальні задачі та знаходити способи їх вирішення, але в окремих випадках допускає незначні помилки в процесі їх вирішення; – продемонстрував старанність, самостійність, активність, відповідальне ставлення у процесі виконання завдання.	17 – 20
– студент виконав весь обсяг роботи відповідно до програми модулю, але з певними недоліками; – не завжди демонстрував здатність визначати основні навчальні задачі та знаходити способи їх вирішення, застосовувати практичні вміння під час проходження модулю; – виявив здатність грамотно, але недостатньо самостійно опрацьовувати навчальні матеріали; продемонстрував старанність, відповідальне ставлення у процесі виконання завдання.	13 – 16
– завдання виконано в неповному обсязі, у процесі виконання допускалися помилки; – в цілому виявлено посередній рівень знань, умінь, навичок, допущено помилки у плануванні навчання та самоорганізації; – недостатньо виявлено самостійність, ініціативу у процесі вирішення навчальних задач; не завжди враховано специфіку організації навчально-виховного процесу; – завдання модулю було виконано з помилками, неохайно, подано на перевірку несвоєчасно, не містить усіх необхідних елементів, визначених програмою; ставлення студента до навчання недостатньо відповідальне.	9 – 12
– завдання виконано в неповному обсязі, неохайно, з помилками, подано на перевірку несвоєчасно, не містить усіх необхідних елементів, визначених програмою модулю; – студент виявив лише мінімально можливий допустимий рівень знань, умінь, навичок, виявив неготовність грамотно і самостійно планувати й організовувати навчання; – ставлення студента до навчання недостатньо старанне та відповідальне.	5 – 8

– завдання модулю було виконано в неповному обсязі, неохайно, з суттєвими помилками, подано на перевірку несвоєчасно, не містить усіх необхідних елементів, визначених програмою модулю; – студент виявив незадовільний рівень знань, умінь; невміння послідовно, грамотно і самостійно планувати й організовувати навчання, аналізувати результати власної діяльності; – ставлення студента до виконання завдання безвідповідальне.	1 – 4
--	-------

6.4. ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Семестровий контроль (екзамен) проводиться у вигляді практичного завдання.

Порядок проведення семестрового контролю

Тривалість проведення	4 години
Максимальна кількість балів	40 балів
Орієнтовний перелік питань	Створити листівку, запрошення або іншу малу графічну форму на довільну тему із залученням рукописного шрифту (вибір інструменту довільний) та графічного зображення (характер, техніка, інструменти, стилістика – на свій вибір)
Перелік допоміжних матеріалів	Технічні засоби – матеріали та інструменти для письма та графіки (пера, пензлі, олівці тощо, папір)

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

36-40 балів	Ставиться за відмінний рівень володіння рукописною та графічними техніками, композицією, розуміння побудови та структури рукописного шрифту, формування текстового блоку, стилістики та образності графіки, поєднання візуальних та текстових (рукописних) елементів, високу візуальну культуру
31-35 балів	Ставиться за добрий рівень володіння рукописною та графічними техніками, композицією, розуміння побудови та структури рукописного шрифту, формування текстового блоку, стилістики та образності графіки, поєднання візуальних та текстових (рукописних) елементів, достатньо високу візуальну культуру
30 -32 балів	Ставиться за достатній рівень володіння рукописною та графічними техніками, композицією, розуміння побудови та структури рукописного шрифту, формування текстового блоку, стилістики та образності графіки, поєднання

	візуальних та текстових (рукописних) елементів, необхідно прийнятний рівень візуальної культури
24-29 балів	Ставиться за початковий рівень володіння рукописною та графічними техніками, композицією, мінімальне розуміння побудови та структури рукописного шрифту, формування текстового блоку, стилістики та образності графіки, поєднання
	візуальних та текстових (рукописних) елементів при недостатньому рівні візуальної культури
0 – 23 балів	Ставиться за незадовільний рівень володіння рукописною та графічними техніками, композицією, нерозуміння побудови та структури рукописного шрифту, формування текстового блоку, стилістики та образності графіки, поєднання візуальних та текстових (рукописних) елементів, відсутність поняття про візуальну культуру

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками.
B	82-89	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «Рукописний шрифт і графічна техніка в дизайні»

2 семестр, разом: 300 год., з них: лекції – 4, практичних – 140 год., самостійна робота – 106 год., МКР – 20 год., семестр. контроль – 30 год.

2 семестр			
Модулі	Модуль 1. Рукописний шрифт – 178 б.	Модуль 2. Графічні техніки – 83 б.	Модуль 3. Поєднання рукописного шрифту та графіки у дизайні – 51 б.
Лекції – 2 б.	Т1. Виникнення та розвиток письма. Історичні почерки, інструменти і матеріали. Основна шрифтова термінологія – 1 б.	Т9. Графічні техніки. Виникнення та розвиток, інструменти і матеріали – 1 б.	
Практичні заняття – 190 б.	Т2. Базова техніка, пласке перо –12 год. (10 б. за виконане завдання + 6 б. за відвідування)	Т10. Ручні графічні техніки – 8 год. (10 б. за виконане завдання + 4 б. за відвідування)	Т13. Серія з трьох театральних плакатів, в яких поєднано рукописний шрифт та графічні зображення – 22 год. (10 б. за виконане завдання + 11 б. за відвідування)
	Т3. Історичні почерки. Ренесанс – 20 год. (10 б. за виконане завдання + 10 б. за відвідування)		
	Т4. Історичні почерки. Романське письмо – 10 год. (10 б. за виконане завдання + 5 б. за відвідування)		
	Т5. Історичні почерки. Готичне письмо – 10 год. (10 б. за виконане завдання + 5 б. за відвідування)	Т11. Друковані графічні техніки – 8 год. (10 б. за виконане завдання + 4 б. за відвідування)	
	Т6. Історичні почерки. Англійська каліграфія, гостре перо – 18 год. (10 б. за виконане завдання + 9 б. за відвідування)		
	Т7. Пензель, брашпен – 4 год. (10 б. за виконане завдання + 2 б. за відвідування)	Т12. Колаж – 8 год. (10 б. за виконане завдання + 4 б. за відвідування)	
	Т8. Історичні почерки. Кириличне письмо – 20 год. (10 б. за виконане завдання + 10 б. за відвідування)		
	117 б.	42 б.	21 б.
	Т2. Базова техніка, пласке перо – 8 год. (5 б.)	Т10. Ручні графічні техніки – 2 год. (5 б.)	Т13. Серія з трьох театральних плакатів, в яких поєднано рукописний шрифт та графічні зображення – 14 год. (5 б.)
	Т3. Історичні почерки. Ренесанс – 16 год. (5 б.)		
	Т4. Історичні почерки. Романське письмо – 12 год. (5 б.)	Т11. Друковані графічні техніки – 2 год.(5 б.)	

Самостійна робота – 60 б.	Т5. Історичні почерки. Готика – 12 год. (5 б.)	Т12. Колаж – 2 год. (5 б.)	
	Т6. Історичні почерки. Англійська каліграфія, гостре перо – 16 год. (5 б.)		
	Т7. Пензель, брашпен – 6 год. (5 б.)		
	Т8. Історичні почерки. Кириличне письмо – 16 год. (5 б.)		
	35 б.	15 б.	5 б.
МКР – 75 б.	МКР 1 – 25 б.	МКР 2 – 25 б.	МКР 3 – 25 б.
Разом – 312 балів (коефіцієнт визначення успішності: $312 : 60 = 5,2$)			
Екзамен (40 балів)			

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. *Іваненко Т.* Шрифтовий дизайн: основи. – Харків: ХДАДМ, 2019.
2. *Мітченко В.* Естетика українського рукописного шрифту. – К.: Грамота, 2007.
3. *Мітченко В.* Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів. – К.:Лаурис, 2018.
4. *Чебанік В.* Графіка української мови. Абетка. – К., 2004.

Допоміжна

5. *Богомольний Н., Чебікін А.* Техніка офорта.– Київ.: «Вища школа», 1978.
6. *Даниленко В.* Дизайн: підручник / В.Я. Даниленко. – Х.: ХДАДМ, 2003. – 320 с.
7. *Даниленко В.* Основи дизайну: підручник / В.Я. Даниленко. – Харків: ХДАДМ, 2003.
8. *Запаско Я.* Мистецька спадщина Івана Федорова. – Львів : «Вища школа». 1974.
9. *Запаско Я.* Пам'ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. – Львів: Світ, 1995.
10. *Іваненко Т.* Оригінальність без меж. Природа акцидентного шрифту. –Харків : ХДАДМ 2011.
11. *Ісаєвич Я.* Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002
12. *Йончев В.* Шрифть през вековете. – София : Български художник. 1971
13. *Ком'яхова (Балабуха) Н.* Українська в'язь та устав. Прописи. – К.: Школа каліграфії та лєтерінгу «Арт і Я», 2021
14. *Лагутенко О.* Графіки. Нариси з історії української графіки. – К.: Грані-Т, 2007.
15. *Лесняк В.* Графічний дизайн (основи професії). – К.: Біос Дизайн Букс, 2009.
16. *Мітченко В.* Українська абетка. Книга четверта. Козацький скоропис. – К.: Цуріка ДВ, 2018.
17. *Патер Р.* Політика дизайну. – К.: ArtHuss, 2021.
18. *Різник В.Г.* Письмо і шрифт. – К.: Вища школа, Голов. вид-во. 1978
19. *Савін В.* Типографіка: навчальний посібник. – К.: Вересень. 2003.
20. *Таранов М.* Рукописний шрифт. Навчальний посібник – Львів : Вища школа. 1995.
21. Українська абетка. Малюнки Георгія Нарбута. – Харків : Видавець Олександр Савчук, 2020.
22. *Фрис В.* Історія кириличної рукописної книги в Україні Х-XVII ст. Львів : Львів. нац. ун-т, 2003
23. *Чекаль О.Г.* Каліграфічна спадщина Сковороди на роздоріжжі між європейським, грецьким та слов'янським скорописом XVIII століття // Григорій Сковорода і ми українці: диво першого кроку і сила ініціативи: колективна монографія / За заг. ред. Ю.Бойчука, М.Култаєвої. – Х. : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2023. – 363 с. С.266-285.
24. *Яковлев М.* Основи формування професійного мислення художників графічного дизайну // Технічна естетика і дизайн: міжвідомчий науково-технічний збірник / Відп. ред. М.І. Яковлев. – К.: Віпол, 2004. – Вип. 3-4. – С. 181-185.
25. *Brookfield K.* Eyewitness Guides: Writing. – UK: Dorling Kindersley LTD, 1998.
26. *Calzolari B., Salice A.* Corso di Calligrafia. Giunti Editore S.p.A., Milano, 2014
27. *Gill E.* An Essay on Typography. – Published by Sheed and Ward, London, 1936.
28. *Johnston E.* Writting and illuminating and lettering. – Publisher New York: Macmillan, 1906
29. *Harris D.* The Art of Calligraphy. – London: Dorling Kindersley LTD, 1995.
30. *Kapr A.* Ästhetik der Schriftkunst. Leipzig, Fachbuchverlag, 1977
31. *Muzika F.* Krasne Pismo. Ve Vyvoji Latinky. Druhe, Revidovane Vydani. Vol.1-2. Czech, Statni nakladatelstvi Krasne Literatury. 1963
32. *Noordzij G.* Letterletter. Hartley&Marks Publishers. Canada, 2000.
33. *Noordzij G.* The Stroke: Theory of Writing. Hyphen Press. London. 2005
34. *Poulin R.* Design School Type. Quarto Publishing Group USA, Inc. 2017
35. *Shaw P.* The Eternal Letter. Two Millennia of the Classical Roman Capital. The MIT Press, 2015
36. *Spiekermann E.* Stop stealing sheep & find out how type works. – Pearson Education, Inc. Adobe Pr., USA. 2014
37. *Stevens J.* Scribe. Artist of the Written Word. John Neal Books publisher, Nashville, USA. 2013

38. *Stribley M.* The Calligraphy Source Book. The essential reference for all calligraphers, with 100 complete alphabets. – London : Quarto Publishing Ltd. 1989
39. *Toots V.* Kiri Kui Kunst. Tartu Kunstnike Maja. 1980
40. *Zapf H.* Herman Zapf & His Design Philosophy Selected Articles and Lectures on Calligraphy and Contemporary Developments in Type Design, with Illustrations and Bibliographical Notes? And Complete List of His Typefaces. – Society of Typographic Arts, Chicago, 1987

